

Til:

VKM

v/ Prosjektleder Martin Malmstrøm, martin.malmstrom@vkm.no

Fra:

NOAH – for dyrs rettigheter

v/ Siri Martinsen, leder, siri@dyrsrettigheter.no

16.08.2023

Innspill til VKMs vurdering av katter i Norge

NOAH - for dyrs rettigheter vil med dette komme med innspill til VKMs pågående prosjekt «Hold av katt: risiko for biologisk mangfold og dyrevelferd». Vi har siden høsten 2021 jobbet med dette og ment å sende det til VKM (etter forespørsel), men vurdert at det har vært for sent. Etter at rapporten har blitt utsatt flere ganger, velger vi imidlertid nå å sende vårt innspill – og håper selvsagt at litteraturen og faktaene er kjent for VKM fra før. Til slutt beskriver vi TNR-programmer og vår erfaring med disse.

Innledende bemerkninger

NOAH vil først bemerke at flere internasjonale studier som rapporterer antall fugler m.m. tatt av katt har store usikkerhetsmomenter ved seg, har blitt kritisert for å ekstrapolere og generalisere på en måte som kan gi store feil, og ikke gir noen informasjon om hvorvidt dyr tatt av katt er dyr som ville overlevd uten kattens tilstedeværelse, eller om det dreier seg om syke/skadde dyr. Denne bemerkningen innledningsvis er nødvendig siden VKMs oppdrag sterkt lener seg på NOFs rapport (2018) og tar som utgangspunkt at 7 millioner fugler tas av katt i Norge. Dette tallet er imidlertid estimert på basis av metoder og tall fra rapporter som har de overnevnte ulempene. Det er vanskelig å estimere predasjon fra katt og ikke minst bestandseffekten av det. Nettopp derfor kan estimeringer være mindre nyttige, og reelle studier på hva ulike fugler rent faktisk påvirkes av, vil være mer nyttig. Heller ikke tallet 7 millioner har noen kontekst; er dette 7 millioner fugler som ville levd dersom det ikke fantes katter eller er det 7 millioner individer som ville dødd av underliggende årsak (kulde/sult/skade/sykdom) som gjorde dem mer utsatt for katt?

NOAHs skepsis til å akseptere slike estimater (rent bortsett fra at det faktisk sett ikke er nyttig med tall som man ikke vet om er reelle eller hva de egentlig innebærer), er den bakenforliggende hensikten som enkelte av studiene fremmer; behov for avlaving av katter. Avlaving av (hjemløse) katter bringes ofte til torgs som en «løsning» til tross for at slike aksjoner ofte er effektløse eller kontraproduktive. Den reelle effekt av slike aksjoner er dårlige holdninger til katter som «skadedyr» og økte dyrevernproblemer (inkludert økt dumping som fører til hjemløshet). En annen effekt av denne tankegangen er en forsterking av «skadedyr»-tankegangen også overfor andre arter (som er del av faunaen); kråkefugler, rovfugler, rev og andre smårovdyr. Ved at det skapes en «panikk» rundt katter, senkes terskelen for å utsette dem for død (og til og med lidelse).

Katter er rovdyr, og således i stand til å ta andre dyr. Predasjon i naturen er «naturlig», men samtidig er predasjon en skade for dyret som blir bytte. Dersom predasjonen ikke er «nødvendig» for overlevelse, er det derfor gode grunner for å hindre den for det ville dyrets skyld. Katter skal ikke «trenge» å ty til predasjon, fordi vi mennesker bør ta ansvar for dem. Ut i fra dette bør tiltak gjøres for å minske katters predasjon. Men disse tiltakene må samtidig innebære respekt for kattenes liv og velferd - hvis ikke skapes en kultur av dyre-hets som kan få alvorlige konsekvenser.

NOAH er bekymret for flere av formuleringene i VKMs oppdrag. Dels fordi de synes å ha som utgangspunkt at katter er et «problem», dels fordi de er antagelser. NOAH er også skeptisk til at NOFs rapport alene utgjør grunnlaget for VKMs undersøkelse, og vil sterkt anbefale et bredere litteratur-utvalg.

NOAHs kommentarer til oppdraget

NOAH vil først kommentere kort noen av påstandene i oppdraget:

- «I nyere tid har huskatt imidlertid i all hovedsak gått over til å bli et kjæledyr som i liten grad benyttes til skadedyrbekjempelse.» NOAH kan ikke se at det er holdepunkt for å hevde at katters predasjon på rotter og mus ikke er «ønsket» i vårt samfunn. Om setningen er ment å kommunisere at eiere i vår tid generelt bryr seg mer om kattene, er dette trolig riktig. Men man kan neppe anta at ikke mange fortsatt forventer predasjon fra kattene, og at man fortsatt ser på mus og rotter (om enn også feilaktig) som uønskede.
- «Noen raser egner seg godt for hold innendørs.» NOAH vil advare mot en slik antagelse, da det svært ofte er individuelt om katter trives kun inne eller blir urolige ved å ikke få komme ut. Det finnes imidlertid mulighet for kattehold i avgrensede arealer som kan være en mellomløsning som tilfredsstillende både behov for trygghet og utforsking.
- «På verdensbasis regnes ville tamkatter som en av de aller største truslene mot lokal fauna.» Det er ingen slik konsensus, og dette er en svært problematisk utgangsholdning for en VKM-utredning som skal undersøke nettopp dette for norske forhold. Det ser ut til at dette postulatet er tatt fra en av publikasjonene til Scott Loss og Peter Marra. Forfatterne har publisert (minst) to vidt siterte studier i henholdsvis 2013 og 2018 (også referert av NOF), som er mye brukt for å begrunne at katter har en ødeleggende effekt på naturmangfold på verdensbasis. Det er derfor vesentlig å trekke oppmerksomheten til publiserte mot-svar til disse studiene. I Lynn et al (2019) svarte seks forskere fra ulike relevante disipliner direkte til Loss og Marra:¹ “Contrary to Loss and Marra’s (2018) claims that the scientific consensus is consistent with their views that cats are a global threat to biodiversity, the actual scientific consensus is that cats can, in certain contexts, have suppressive population-level effects on some other species (Twardek et al. 2017).”

Forfatterne lister videre opp en rekke faktorer som gjør at det ikke kan generaliseres at katter har en negativ effekt på verdensbasis: «Examples include notable downward revisions of wild cat numbers in Australia (Legge et al. 2017; Doherty et al. 2019); applying assumptions about specific case studies to the world at large (Tantillo 2006; Schaffner 2018); low numbers of species that are threatened or endangered by free-ranging cats on mainlands (Doherty et al. 2016); potential disconnects between lethal population management and conservation best practices and outcomes (Littin et al. 2004; Doherty et al. 2019); distractions from larger threats to biodiversity, such as habitat loss (Ferreira et al. 2011; Doherty et al. 2019); a failure to address spatial, temporal, and ecological dynamics, such as proximity to human structures, predator guilds, predator–prey relations, and compensatory versus additive predation (Crooks & Soulé 1999; Ferreira et al. 2011; Gehrt et al. 2013; Oro 2013); unsatisfactory and counter-productive outcomes to the removal of cats and their predators in some disturbed island and mainland ecosystems (Rayner et al. 2007; Bergstrom et al. 2009; Wallach et al. 2010; Lazenby et al. 2015; Marlow et al. 2015; Fulton 2018); reappraisals of the positive roles non-native species may play in disturbed or novel ecosystems (Wallach et al. 2010; Schlaepfer 2018); appreciation for the role companion animals, such as cats, play in nature protection (Twardek et al. 2017); bickering over a useful but not miraculous tool like TNR (Longcore et al. 2009; Spehar & Wolf 2017); perceived cruelty on the part of some involved conservationists (Animal Legal & Historical Center 2013; Dell’Amore 2013); and challenges to the rigor and program of invasion biology itself (Chew & Hamilton 2011; Chew 2015; Munro et al. 2019).”

- «I en rapport utarbeidet av Norsk Ornitologisk forening (NOF) i 2018 ble det anslått at det i 2016 var 770.000 katter i Norge, og at disse dreper om lag 7 millioner fugler hvert år.» NOAH har allerede adressert problemene

¹ <https://conbio.onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1111/cobi.13346>

med å estimere slike tall på bakgrunn av studier under svært ulike forhold, og uten å sette tallene i kontekst i forhold til byttedyrenes tilstand. NOAH mener VKM ikke kan ta som utgangspunkt at 7 millioner er et relevant tall, men isteden må se på truslene for de enkelte truede artene, og hvorvidt deres habitater og miljøforhold inkluderer katter som faktor. Som vist senere lever katter primært i nærheten av mennesker i Norge (også de hjemløse), og dette betyr at menneskeskapte forhold kan gjøre fugler som søker seg til eller fortrenses til de samme habitatene, mer sårbare (mye plen istedenfor busker og småskog hindrer dyr i å finne gjemmesteder; vinduer og andre hindre fører til kollisjonsskader på fugl som blir sårbare for å tas av bl.a. katt; fuglematere og fuglekasser er plassert på uhensiktsmessig måte som legger til rette for «lokkejakt»). Det betyr også at justeringer av det menneskeskapte miljøet kan bedre forholdene for ville dyr.

- «Utegående katter kan også spre sykdomsfremkallende organismer (agens) og parasitter, slik som spolorm, bendelorm, *Salmonella* spp., *Toxoplasma gondii* (forårsaker toksoplasmose) og potensielt SARS-CoV-2 til ulike dyr og mennesker.»

Alle dyr (og mennesker) kan potensielt smitte hverandre med ulike agens, da vi alle bærer på ulike agens. Påstanden i oppdraget fremstår imidlertid villedende. Bendelorm smitter ikke til mennesker. Spolorm kan teoretisk smitte, hvis man får i seg spor av avføring, men «infeksjon gir vanligvis ingen eller lite symptomer, og larvene vil vanligvis forsvinne av seg selv uten behandling».² *Salmonella* anses ikke være hyppig forekommende hos katt i Norge.³ *Toxoplasma*-forholdsregler for gravide kvinner er kjent, og likeledes er det kjent at det fremst er kattunger/unge katter som er smitteførende. Det er ingen holdepunkter for at katter er noen øket fare for slik infeksjon i Norge, og FHI uttaler at «smitte skjer stort sett via mat, spesielt dårlig varmebehandlet saue- og svinekjøtt, samt farse og kjøttdeigprodukter».⁴ NOAH er forbauset over at man fremstiller katter som en kilde til covid-19. Mattilsynet har ikke funnet grunn til å advare i forhold til dette. Studier på problemstillingen har vist at katter kan bli smittet av mennesker, mens det ikke er rapportert smitte fra katt til menneske, og «infected cats could not transmit the infection to another healthy cat».⁵ Gitt den store utbredelsen av covid-19 hos mennesker, og den tette kontakten mellom mennesker og katter, er det få tilfeller som er registrert. Hjemløse katter må antas å spille en enda mindre rolle her, da de generelt ikke har tett kontakt med mennesker. Påstand om at katter er et helse-problem kan også gjenfinnes i Loss & Marra. Lynn et al (2019) kritiserer Loss & Marras påstand om smitte fra katter: «Problems of overgeneralizations and misinterpretation also plague Loss and Marra's (2018) statement that "free-ranging cats unquestionably threaten humans as hosts of zoonotic disease." (...)».⁶ De viser videre hvordan vaksinerings og målrettede programmer mot sykdommer hos ville dyr har vært vellykkede, uten å ty til letale inngrep.

- «Frykt hos byttedyrene kan påvirke adferd og overlevelse.» Også dette momentet er fremmet av Loss & Marra, og selvsagt kan fugler bli redde for katter som for alle potensielle farer (ikke minst inkludert mennesker). Men å legge til grunn at fugler som søker seg til samme habitat som katter reduseres i antall pga frykt, er det ikke holdepunkter for. Mange typer fugler viser i praksis større frykt for mennesker enn for katter, og holder en lengre distanse til mennesker. Videre må påstanden nyanseres av at katter kan skremme vekk andre predatorer som fuglene finner mer skremmende. For å si noe om den enkelte populasjons reaksjon på katter versus andre faktorer (som mennesker) må det studeres konkret.

- «Likevel er den en art som har vist seg å ha stort potensiale for å formere seg i norsk natur, samt ha en negativ innvirkning på biologisk mangfold.» NOAH vil stille spørsmålsteget ved påstanden om at katter har stort potensiale for å formere seg i norsk natur. Katter lever primært i nærheten av mennesker, og det er holdepunkter for å anta at populasjon av hjemløse katter først og fremst får tilsig av dumpede/mistede katter og uansvarlig avl - ikke ved reproduksjon ute. Studier fra Italia viser at 90% av kattunger født som

² <https://www.fhi.no/sv/smittsomme-sykdommer/smitte-fra-mat-vann-dyr/flere-artikler/smitte-fra-dyr-forekomst-og-risiko/>

³ <https://www.vetinst.no/nyheter/salmonellainfeksjon-hos-katter>

⁴ <https://www.fhi.no/sv/smittsomme-sykdommer/smitte-fra-mat-vann-dyr/flere-artikler/smitte-fra-dyr-forekomst-og-risiko/>

⁵ <https://www.news-medical.net/news/20210713/Review-details-clinical-signs-of-SARS-CoV-2-infection-in-domestic-and-wild-cats.aspx>

⁶ <https://conbio.onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1111/cobi.13346>

andregenerasjons utekatter dør,⁷ og de klimatiske forholdene i Norge tilsier at det kan være enda verre i Norge. Tilsiget til den hjemløse populasjonen er trolig først og fremst eide katter. Basert på at organisasjoner redder 5000-10 000 katter årlig har det blitt lagt frem estimater for hjemløse katter i størrelsesorden 10 000 - 100 000. Men faktum er at ingen vet antallet, og enda viktigere; ingen vet i hvilken grad det overlever andregenerasjons-katter i Norge, som så fører til tredjegenerasjons hjemløse katter etc.. Tvert imot er kattekolonier som tas inn ofte bestående av unge katter (førsteårs-mødre), og kattunger i ofte dårlig forfatning. NOAH mistenker at nøkkelen til et Norge hvor ingen katter er hjemløse, er streng kontroll med avl av eide katter og en økt (*ikke senket*) status av katters liv i samfunnet.

NOAHs innspill til: «En vurdering av risiko for uheldige følger for biologisk mangfold i Norge knyttet til hold av tamkatt, inkludert spredning av sykdom og parasitter til dyr og mennesker.»

Estimater fra bl.a. USA om fugler og pattedyr som blir tatt av fugler, kan ikke overføres til Europa. Som Loss og Marra (2013) selv skriver: "wildlife across much of Europe were historically exposed to predation by a similarly-sized wild cat (*Felis sylvestris*) and, therefore, may be less naive to predation by domestic cats."⁸ Den nåværende tamkatten har også vært i Norge siden vikingtiden,⁹ og har dermed over 1000 års fartstid i Norge. Sett sammen med at europeisk (norsk) dyreliv er evolusjonært utviklet sammen med et svært likt (men enda mer effektivt) lite rovdyr, kan ikke faunaen som sådan sies å være totalt uforberedt i møte med katt.

Negativ utvikling for fuglebestander har primært kommet som følge av endring i jordbruk og skogbruk,¹⁰ i tillegg til økt direkte utnyttelse. FNs rapport om naturkrise (2019) fremhever nettopp arealendringer og direkte utnyttelse som de to øverste truslene (mot alle dyr) - mens fremmede arter (alle typer) er lenger nede på listen. Fremmede arter er også en trussel mot fugler - men først og fremst på øyer (og særlig hav-øyer), og i mindre grad på fastland.¹¹ Forskning viser nettopp at habitatødeleggelse og overtagelse til menneskelig aktivitet reduserer fuglebestander, mens katter har en underordnet effekt (fastland).¹² Flatehogsten siden 1960-tallet, og utviklingen innen jordbruket fra samme tid i Norge, er vesentlige trusler for fugler. Imidlertid kan arealendringer som tvinger fugler til habitater nær mennesker, resultere i at fugler tvinges til å dele habitat med katter i større grad når egnede naturlige habitater blir færre. Dette betyr ikke at katter bør «fjernes» fra habitater nær mennesker, men det betyr at mennesker har mulighet til å gjøre manipuleringer i habitatene slik at fugler i større grad har mulighet til å beskytte seg - ved gjennomtenkt plassering og miljøforhold rundt fuglekasser og fôringsteder, og reversering av uønsket manipulering (fjerning av busker/ vinduer som fører til kollisjon m.m.). Forhold som utrydding av apex-predatorer og nedhugging av vegetasjon (busker, trær) som mindre dyr kan gjemme seg i, kan føre til at fugler og små dyr kan bli mer følsomme for katter.¹³ Bestander av fugl som er mest vanlige i hager, har imidlertid også en tendens til å øke, til tross for katter.¹⁴

Selv om katter kan ta fugler, kan de også ta andre «fremmede» arter som har større påvirkning på fugler (for eksempel rotter¹⁵). I en studie viste det seg at fjerning av katter var negativt for en sårbar fugleart (på øy) fordi antall rotter som tok egg da ble høyere.¹⁶ Enkelte forskere mener katter kan ha negativ subletal effekt på fugler fordi de blir reddere (og for eksempel mater avkommet mer forsiktig, og at de dermed får mindre mat). Men som i den siterte studien over, kan katter også ha en indirekte positiv effekt på fugler ved å ta andre dyr - eller skremme dem vekk. I hvilken grad er for eksempel fugler beskyttet mot predasjon fra mårdyr i habitater med katt, og er dette i sum positivt? Man vet at skjærer og kråker kan jage bort hauk og slik sett i sum være

⁷ <https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fvets.2019.00031/full>

⁸ <https://www.nature.com/articles/ncomms2380>

⁹ <https://www.aftenposten.no/verden/i/BBr7l/katter-var-med-paa-vikingreiser-viser-ny-forskning>

¹⁰ <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/edn-20210522-1>

¹¹ https://www.birdlife.org/wp-content/uploads/2021/02/SOWB2018_en.pdf

¹² Tuxill, John. Losing strands in the web of life: Vol. 141. Worldwatch Papers. Washington, D.C.: Worldwatch Institute (1998); Yakutchik, M. 2003. Plight of the vanishing songbirds. Defenders magazine. Spring. www.defenders.org/defendersmag/issues.spring03/plightsongbird.html

¹³ <https://conbio.onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/cobi.13527>

¹⁴ The Royal Society for the Protection of Birds, member of BirdLife International, <https://www.rspb.org.uk/birds-and-wildlife/advice/gardening-for-wildlife/animal-deterrents/cats-and-garden-birds/are-cats-causing-bird-declines/>

¹⁵ https://www.birdlife.org/wp-content/uploads/2021/02/SOWB2018_en.pdf

¹⁶ <https://www.livescience.com/2102-birds-glad-cats-eat-rats.html>

mer positive enn «negative» for småfugler - selv om de også kan spise egg. Hvorvidt katter kan ha en lignende funksjon som en mindre effektiv predator som konkurrerer ut mer effektive predatorer, er ikke studert. De ulike studiene som fremstiller katters predasjon som et problem, mangler ofte denne type diskusjoner. Fordi katten er en predator vil man ofte fokusere på nettopp predasjonen, men i miljøer hvor katter har levd side om side med stedegen fauna i lang tid, som i Norge, vil det ha utviklet seg en økologisk kontekst hvor katten også kan ha en rekke andre roller overfor en gitt art enn som predator; den kan lette predatortrykket ved å spise andre predatorer; lette predatortrykket ved å ha en avskrekkende effekt på andre mer effektive predatorer (selv om de ikke spises); bidra til adferdsendringer som både gir mindre eller mer beskyttelse fra predatorer generelt; lette predatortrykket fra noen arter ved selv å bli et alternativt byttedyr eller bidra til endringer i miljøet som gir økte ressurser (for eksempel kan katte- og hundepels gi substrat til reirbygging for småfugler i et hagemiljø eller tilstedeværelse av katter betyr mat satt ut av mennesker som også skjærer og meiser benytter seg av). Poenget med denne oppramsingen er at når en art har vært i et miljø over tid har den en rekke ulike roller og det har skjedd en tilpasning som må studeres i hvert enkelt tilfelle mellom den ikke-stedegne arten, andre ikke-stedegne arter og stedegne arter. Og ikke minst vil økosystemene katter opererer i være sterkt manipulert av mennesker (fordi de holder seg til mennesker), og det vil derfor være en rekke andre faktorer som spiller inn og som kan endres i positiv retning for ville dyr. For eksempel: Dersom man ser stor predasjon på fugler i et spesifikt byområde, men predasjonen egentlig er gjort mulig av et stort antall kollisjoner på vinduer i dette området, ville det være et feilgrep å fokusere på kattene - fuglene ville dødd likevel. I dette tilfellet ville det riktige være å gjøre noe med vinduene - og kattene ville ikke lenger ha en effekt på fuglene.

Royal Society for Protection of Birds i England understreker at fugler tatt av katt først og fremst er svekkede fugler (unger som er døende, voksne fugler som er syke m.m.):¹⁷ "Despite the large numbers of birds killed by cats in gardens, there is no clear scientific evidence that such mortality is causing bird populations to decline. This may be surprising, but many millions of birds die naturally every year, mainly through starvation, disease or other forms of predation. There is evidence that cats tend to take weak or sickly birds. We also know that of the millions of baby birds hatched each year, most will die before they reach breeding age. This is also quite natural, and each pair needs only to rear two young that survive to breeding age to replace themselves and maintain the population. It is likely that most of the birds killed by cats would have died anyway from other causes before the next breeding season, so cats are unlikely to have a major impact on populations. If their predation was additional to these other causes of mortality, this might have a serious impact on bird populations. Those bird species which have undergone the most serious population declines in the UK (such as skylarks, tree sparrows and corn buntings) rarely encounter cats, so cats cannot be causing their declines. Research shows that these declines are usually caused by habitat change or loss, particularly on farmland."

NOF-studien (som er utgangspunkt for VKM) har - basert på metodikk og utgangstall tatt fra studier i USA, Canada, New Zealand, Sveits - estimert at 7 millioner fugler tas av katter i Norge.¹⁸ NOAH mener usikkerhetsmomentene fra grunnlagsstudiene er alt for høy for at dette tallet skal kunne brukes. Ikke minst sier ikke studien noe om hvor stor andel av disse fuglene som ikke hadde overlevd likevel (døende fugleunger eller syke fugler). NOF konkluderer også med at det ikke er mulig per nå å si noe om bestandseffektene i Norge.

En mindre studie på norske katters jaktadferd viser: «Den observerte jaktraten var lav, sammenlignet med andre studier, og kattene fanget få fugler og pattedyr. Insekter var et langt mer vanlig fanget bytte.»¹⁹ Studien viser samtidig at katter foretrekker å oppholde seg nær menneskelig bebyggelse og dyrket mark. En lignende type kamera-studie i New Zealand viste for øvrig jaktadferd hos 62% av frittgående katter, hvorav 33% vellykkede - byttedyrene var hovedsakelig invertebrater, og det var ingen pattedyr, fugler eller amfibier blant dem, men noen krypdyr.²⁰ Denne studien viste også at unge katter engasjerte seg i langt mer jakt og risikoadferd (for seg selv) enn katter fra 7 år og eldre.

¹⁷ <https://www.rspb.org.uk/birds-and-wildlife/advice/gardening-for-wildlife/animal-deterrents/cats-and-garden-birds/are-cats-causing-bird-declines/>

¹⁸ https://www.birdlife.no/prosjekter/rapporter/2018_05_NOF.pdf

¹⁹ <https://nmbu.brage.unit.no/nmbu-xmlui/handle/11250/2422501>

²⁰ <https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fvets.2019.00205/full>

NOAH vil også her rette oppmerksomheten mot Lynn et al (2019):²¹ «Some conservationists believe that free-ranging cats pose an enormous risk to biodiversity and public health and therefore should be eliminated from the landscape by any means necessary. They further claim that those who question the science or ethics behind their arguments are science deniers (merchants of doubt) seeking to mislead the public. (...) There are good conservation and public-health reasons and evidence to be skeptical that free-ranging cats constitute a disaster for biodiversity and human health in all circumstances. Further, there are significant and largely unaddressed ethical and policy issues (e.g., the ethics and efficacy of lethal management) relative to how people ought to value and coexist with cats and native wildlife. Society is better served by a collaborative approach to produce better scientific and ethical knowledge about free-ranging cats.»

Forskerne videreførte sin analyse i 2020,²² og viste til at estimatene på store antall fugler tatt på verdensbasis gjerne er basert på mindre enkeltstudier som ikke kan ekstrapoleres til verdensomspennende tall. Selv om katter kan være negative for fuglelivet i en lokalitet med en rekke andre spesifikke forhold, kan de være nøytrale eller til og med positive under andre forhold. Studiene som peker på katter som ødeleggende på generell basis, skjemmes ofte av overgeneralisering. Forskerne skriver: "Even when specific studies are good overall, projecting the combined "results" onto the world at large can cause unscientific overgeneralizations, particularly when ecological context is ignored."²³

NOAH mener følgende er viktig når man studerer kattens påvirkning på norsk fauna:

- Vurdere kattens eksistens i Norge i over 1000 år og tidligere tilstedeværelse av lignende predatorer i faunaen opp mot andre faktorer av senere dato (habitat-tap ifm jordbruk og hogst, forurensing) når stedegne arters (negative) utvikling vurderes.
- Vurdere om miljøfaktorer via annen menneskelig inngripen har gjort noen arter mer sårbare for katter - enten ved å lette kattens jakt eller ved rett og slett å skade for eksempel fugler slik at katter kan «plukke opp» døende dyr (fugler drives til andre habitater, mindre kratt/buske og mer plen, store flater med vinduer etc.). Vurdere hvordan disse faktorene kan endres.
- Vurdere hvor stor del av kattens byttedyr som er i en tilstand hvor de uansett ikke ville ha overlevd (døende av ulykker, sult, sykdom).
- Se bredt på de konkrete miljøfaktorene for hver utsatte art - ikke kun kattens predasjon isolert.
- Ta opp til diskusjon om predasjon på rotter og mus anses uønsket, og hva slags konsekvenser slik predasjon har for andre arter.
- Skille mellom kattens rolle i ulike systemer - bymiljø, gårdsmiljø, fiskevær etc., inkludert kattens rolle som byttedyr for andre arter.
- Forhold mellom kattens som predator på for eksempel fugler og andre av fuglers predatorer - undersøke om kattens predasjon er et «mindre onde» enn alternative predatorer for de enkelte arter. Eventuelt om katten i visse miljøer fremst er en konkurrent til andre predatorer enn en trussel mot byttedyr. Vurdere om katter kan ha fått en integrert rolle i noen systemer, og om de kan ha en positiv effekt for noen arter (byttedyr eller andre).
- Erkjenne at kattens alder er en viktig faktor i jaktadferd. Det må brukes ulike utgangspunkt for unge katter og katter fra 7 år og oppover i eventuelle estimater, men studier er alltid bedre enn estimater fordi de lokale forhold har mye å si.

NOAH vil også adressere forholdet om hvorvidt hjemløse katter er en større påvirkning på for eksempel fugler enn eide katter. Det hender at krav om avlving av hjemløse katter fremmes på grunnlag av en slik antagelse. NOAH mener antagelsen er feil (og også at tiltaket er feil - mer om dette under). Katter som ikke har hjem må spare på energien og ikke jakte mer enn nødvendig - fugler er ikke det letteste byttet for en katt, og vil derfor trolig bli nedprioritert fremfor rotter, mus og insekter. Loss og Marra regnet ut et estimat på milliarder av

²¹ <https://conbio.onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/cobi.13346>

²² <https://conbio.onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/cobi.13527>

²³ <https://www.ecowatch.com/cats-killing-wildlife-2646869888.html?rebellitem=5#rebellitem5>

fugler og pattedyr i USA som man mente ble tatt av katter.²⁴ De hevder i studien at hjemløse katter tar flere dyr, uten at det kommer frem hvordan de har beregnet dette. Forskerne innrømmer også: «Our finding that un-owned cat population size and predation rate explained the greatest variation in mortality estimates reflects the current lack of knowledge about un-owned cats.» NOAH antar at man estimerer at hele matinntaket kommer fra jakt, og dermed er større enn for førede dyr. Imidlertid er dette ikke tilfelle for katter i omsorgsprogram (TNR). Det vil heller ikke være tilfelle for ueide katter som lever av «subsidiert» mat utenom et TNR-program (søppel og avskjær, spiser mat satt ut til eide katter e.l.). En norsk studie viser for øvrig også at katter i Norge spiser mye insekter, og jakter mest om natten.²⁵

NOAH vil også påpeke at hjemløse katter i Norge ikke lever «i naturen» adskilt fra menneskelig infrastruktur. De lever i byer, nær søppelplasser, på gårder, ved fiskevær m.m. - og et gjennomgående trekk er at de aktivt søker seg til muligheter for mat fra mennesker (direkte eller indirekte via avfall). Dette kan være et uttrykk for de vanskeligere klimatiske forhold for katter i Norge som gjør at de søker matkilder som ikke krever mye energi, eller et uttrykk for at mus og rotter (som også søker seg til menneskers avfall) er en viktig matkilde. Man må ta høyde for at katter som ikke er eide også spiser en stor del avfall - matrester, fuglemat, dyreavfall/kompost m.m. (samt rotter og mus som også er ute etter de samme ressursene). Studier på katter i byer viser at der søppel er tilgjengelig, vil dette kunne være hoveddelen av dietten - i Brooklyn kunne avfall mette en katterpopulasjon langt større enn den reelle, og den begrensende faktoren for populasjonen var tilgang til ly.²⁶ Uansett erfarer NOAH at hjemløse katter i Norge i stor grad lever i de samme habitater som eide katter, og som kjent er direkte relatert til disse. De befinner seg ikke i habitater hvor det er større fare for fauna enn det de eide kattene gjør.

Det er trolig riktig - selv om det ikke er studier om dette - at den hjemløse populasjonen i liten grad øker på egen hånd (grunnet stor dødelighet av unger om vinteren), men fremst opprettholdes av dumping og misting av eide katter, eller uansvarlig kattehold med aktiv/ukontrollert avl. Dette er også et viktig moment. Det gjengis ofte plansjer over at to katter kan bli til 60 katter på to år.²⁷ For eide katter og kolonier tilknyttet mennesker (innendørs/på gårder) kan dette stemme, men dødelighet på 90% for helt utelevende kolonier vil ikke gi denne type estimater.

Sist, men ikke minst, antas den hjemløse populasjonen i Norge å være betydelig mindre (10 000 - 100 000) enn den eide populasjonen (700 000 - 770 000), og også NOF legger dette til grunn for å estimere at eide katter står for 83% av fugler drept av katt.²⁸

I forhold til vurderinger rundt smitte viser NOAH til våre kommentarer innledningsvis; de nevnte sykdommene er i Norge ikke en folkehelsefare, og det er ikke slik NOAH har kunnet utlede fra FHI, noe grunnlag for å hevde at katter utgjør noen helsefare i Norge.

Påstander om helsefare er også fremst knyttet til hjemløse katter - uten at det er belegg for dette. NOAH vil påpeke at såkalte «kattekolonier» ikke er ensbetydende med sykdom. NOAHs erfaring er at sykdom oftere oppstår der kattene er i noens «varetekt», og holdes helt eller delvis innendørs i skittent miljø. Katter som lever i mer «forvillede» grupper kan imidlertid like gjerne ha god helse. En undersøkelse fra Florida konkluderte med at «avliving av dyrevernhensyn er sjelden nødvendig» i kattekolonier.²⁹ En annen studie på

²⁴ <https://www.nature.com/articles/ncomms2380>

²⁵ <https://nmbu.brage.unit.no/nmbu-xmlui/handle/11250/2422501>

²⁶ Calhoon, Robert E. and Carol Haspel. Urban cat populations compared by season, subhabitat and supplemental feeding. *Journal of Animal Ecology* 58 (1989): 321-328.

²⁷ https://www.mattilsynet.no/dyr_og_dyrehold/kjalestyr_og_konkurransedyr/katt/hvordan_kan_vi_unngaa_hjemlose_katter.1448

²⁸ https://www.birdlife.no/prosjekter/rapporter/2018_05_NOF.pdf

²⁹ Scott, K. C. et al (2002). "Characteristics of free-roaming cats evaluated in a trap-neuter-return program". *Journal of the American Veterinary Medical Association* 221 (8): 1136-8.

over 100 000 utelevende katter i USA, viste at bare 0,4% måtte avlives av dyrevernhensyn.³⁰ Virussykdommer er sjelden hos utelevende katter, og uansett ikke høyere enn for eide katter.³¹ Kattunger vil imidlertid ha høy dødelighet, og særlig i norsk klima. Dette er fremst et dyrevernproblem for disse ungene, ikke er folkehelseproblem. Kattungedødeligheten i kolonier som ikke er tilknyttet mennesker vil kunne komme av ihjelfrysning/for lite mat (som for fugleunger og andre dyreunger), predasjon fra rev og lignende, påkjørsel og andre ulykker (pga uerfarehet).

I koloner hvor menneskers vanskjøtsel er en kontinuerlig faktor, vil imidlertid ofte kattunger være syke og ha virus. Her vil også ofte mødrene være angrepet av sykdom. NOAH vil ikke betegne slike koloner som hjemløse kolonier, men uansvarlig avl/vanskjøtselssaker. Ofte er kattene utsatt for uhygieniske miljøer, dårlig mat, dårlig luft og smittebefengt innelima (selv der de også kan gå ut) og gjentakende smittesirkler. Dette er ikke «forvillede» dyr, men vanskjøttede dyr. Denne type situasjoner avhjelpest ikke ved avliving av dyrene, men ved forskrifter for avl som gjør at den type personer («hoarders» m.m.) som gjerne setter dyrene i en slik situasjon, kan stoppes på et tidlig stadium. Denne type ansamlinger av katter er ikke representative for reelt utelevende koloniers helse.

Videre vil NOAH påpeke at den største enkeltfaktor for å bedre katters helse - enten de er reelt utelevende, lever i u hensiktsmessige miljøer skapt av mennesker eller lever i ansvarlige hjem, er sterilisering/kastrering. Ikke bare hindrer det skader ved slåsskamper og forebygger jursvulster og livmorbetennelser, men for hunnkatter er reproduksjonen i seg selv en belastning. I vanskjøttede kattegrupper er det de lakterende mødrene og kattungene som ofte har kliniske tegn på sykdom, mens andre katter i gruppen kan fremstå friske. Reproduksjonen er en belastning, og de nyfødte ungene er de mest sårbare helsemessig sett. Å stoppe reproduksjonen vil derfor drastisk bedre enhver kattegruppes helse. Samtidig vaksinerings og parasittbehandling er selvsagt ekstra fordelaktig. Erfaringer fra Roma med TNR-programmer er en signifikant nedgang i toxoplasmoser-funn.³²

NOAHs innspill til: «En vurdering av risiko for redusert dyrevelferd knyttet til hold av katt i Norge, herunder redusert velferd for katt; redusert velferd for ville dyr»

Å begynne å vurdere dyrevern i forholdet mellom dyr (ifm predasjon) må man være forsiktig med. Imidlertid vil NOAH si at man generelt bør søke å unngå predasjon på ville dyr av dyrevernhensyn for det ville dyret, i de tilfellene der predatoren kan klare seg uten denne predasjonen. For eide katter er dette tilfelle. Selv om katter nettopp ble «husdyr» for predasjonens skyld (gnagere), kan og bør man derfor søke å utdanne katteeiere til å gjøre grep for å unngå predasjon som ikke er nødvendig for kattens overlevelse (og for eide katter bør det ikke være det).

Beskyttelse av individuelle ville dyr er et mål i seg selv. Derfor bør det også oppmuntres til rehabilitering av ville dyr, og jakt bør forbys. I en slik sammenheng - hvor man søker å avskaffe spesielt rekreasjonsjakt, men også jakt som matauk fordi det ikke er nødvendig for mennesker - bør man også søke å gjøre flest mulig tiltak som vanskeliggjør kattens etterstrebelser av andre dyr. Dersom man imidlertid aksepterer for eksempel rekreasjonsjakt, blir det vanskeligere å argumentere for at katter bør hindres i naturlig adferd. Mennesker har som art en diametralt større innvirkning gjennom alle våre ulike aktiviteter enn det katter har på andre arter, og en viss proporsjonalitet i tiltak overfor en dyreart sett i sammenheng med dette, bør forventes. For ordens skyld, mener NOAH at jakt bør avskaffes og at katteeiere bør gjøre tiltak for å hindre predasjon.

Tiltak rettet mot katteeiere er viktig for å unngå predasjon fra katter; 1) regelverk for reproduksjonskontroll, 2) informasjon om hvordan redusere kattens behov for jakt (mat, lek, «birdsafe»-krager), 3) informasjon om

³⁰ Wallace, J. L.; Levy, J. K. (2006). "Population Characteristics of Feral Cats Admitted to Seven Trap-Neuter-Return Programs in the United States". *Journal of Feline Medicine & Surgery*. 8 (4): 279–84.

³¹ Lee, I. T. et al (1 October 2004). "Prevalence of infectious diseases in feral cats in Northern Florida". *Journal of Feline Medicine and Surgery*. 6 (5): 287–296.

³² <https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fvets.2019.00031/full>

hvordan legge best mulig til rette for fugler i menneskenære habitater (rede- og fôringsplasser utformet på riktig måte, habitater som gjør det lett å komme unna/gjemme seg m.m.).

Men tiltak gjort av samfunnet for å legge til rette for fugler og andre dyr i bymiljøer kan også være vel så viktig (gjemmesteder for ville dyr fremfor «ørkenlandskap» av plen, sikre store vindusflater for å unngå kollisjon, m.m.). Miljøtiltak for ville dyr i samfunnet vil ikke bare gjøre det lettere for dem å unngå katter, men også lettere å sikre overlevelse generelt (mat, ly, andre predatorer).

Når det gjelder redusert velferd for katt, regner NOAH med at man har ment å diskutere hjemløse katter. Imidlertid bør det også bemerkes at eide katter som holdes inne hele tiden uten tilstrekkelig stimuli også kan utgjøre et dyrevernproblem. Det faktum at det mangler forskrifter for hva en katt skal ha for at miljøet skal være adekvat, er problematisk. Kunnskapsløst dyrehold utgjør et problem for katter så vel som for en rekke andre dyr.

Når det gjelder hjemløse katter, mener NOAH det er viktig å være nøye med hvilke typer kattergrupper man egentlig beskriver. Reelt hjemløse katter som har dannet grupper som lever adskilt fra mennesker, trenger som nevnt over ikke ha dårlig helse. Slike grupper kan bestå av individer som har overlevd den høye kattungedødeligheten, og som er fysiologisk sterke. Ungedødeligheten vil fortsatt være høy i gruppen (som for mange ville dyr). Voksne individer i denne type kolonier har imidlertid ikke nødvendigvis noen dårlig velferd. Katter trenger ikke kontakt med mennesker for å ha god velferd. Imidlertid trenger trolig slike kolonier en sikker matkilde under norske forhold for at de skal god velferd - dette kan være mennesker som setter ut mat til dem eller tilgang på fiskeavskjær el.l. Helsen vil også avhenge av kvaliteten på matkilden. For å avslutte den tragiske syklusen med kattunger som dør, er det sterkt ønskelig å bringe slike kattergrupper under et TNR-program. Men det er en feilslutning å tenke at de har dårlig velferd fordi de ikke har kontakt med mennesker. Det er også mulig å monitorere helsen til slike grupper i et TNR-program selv om de ikke er tamme. Videre vil det gjøres en vurdering ved kastrering, og katter som ikke er ved god helse må tas inn.

Førstegenerasjons-hjemløse katter (katter som selv har blitt dumpet eller er savnet) vil ofte være uerfarne og vil lett kunne få flere helseproblemer hvis de blir gående ute. Disse kattene kan være i grupper, men er oftere også alene. Førstegenerasjons-hjemløse er i større fare for dårlig velferd, og bør tas inn for å gjenforenes med eier eller omplasseres. Påbud om ID-merking vil bedre mulighetene for gjenforening av slike katter med eier.

Kattegrupper som egentlig er eid, men går for «lut og kaldt vann» er trolig de koloniene man hører mest om fordi de blir store mediesaker, og Mattilsynet kan bli involvert. Dette er de mest ressurskrevende sakene, og slike katter har som nevnt over ofte sykdommer. Slike grupper oppstår ved at noen som eier katter lar det være ukontrollert avl. Slike grupper kan også oppstå hos personer som kaller seg oppdrettere. Kattegruppene kan være holdt kun innendørs, være både innendørs- og utendørs eller fremst ha tilhold i driftsbygninger/ute på for eksempel en gård. Dette er eide katter, men de er vanskjøttet - og den største komponenten i vanskjøtselen er nettopp den kontinuerlige avlen. NOAH ser på denne type saker som det største dyrevernproblemet, og det er påkrevd med forskrifter som strengt regulerer avl av katt slik at man kan gripe inn mot personer som driver slik avl på et tidlig stadium og hindre utviklingen av større reproduserende kattergrupper. NOAH anser at gårdeiere eller oppdrettere er mest representert ved slike dyrehold, og at det ofte har sammenheng med et holdningsproblem (selv om hoarding som psykiatrisk diagnose også kan forekomme hos enkeltindivider). Det handler ofte om en manglende forståelse for kattens verdi og en «bruksholdning» til katter.

I forhold til velferdsutfordringer for eide utegående katter, vil påkjørsler og lovbrudd trolig utmerke seg. Det kan virke som om utelevende, reelt hjemløse katter (uten menneskekontakt) ikke er like utsatt for påkjørsler da de er mer forsiktige. De er heller ikke like utsatt for mishandling, da de ikke lar mennesker komme inn på seg. NOAH vil påpeke at mishandling av frittgående eide katter i form av skyting, forgiftning og tortur av ulike slag, er et reelt problem, og at denne type handlinger risikerer å legitimeres ved at man i samfunnet snakket om katter som et «problem», «skadedyr», «fremmedart» og lignende. Man vet at dyr som får denne type stempel blir utsatt for ulovlig dreping og mishandling. Reduksjon av katterpopulasjonen må derfor gjøres med

reproduksjonskontroll og på en måte som respekterer katters liv, for ikke å legge grunnen for en økt virksomhet med dreping og tortur av katter. NOAH er bekymret for enkelte aktørers promotering av «utrydding» av katter, og ser at enkelte av disse regelrett promoterer skyting og annen potensielt lidelsesfull dreping av katter. Slike holdninger bør etter NOAHs mening motarbeides.

NOAHs innspill til: «Å identifisere risikoreduserende tiltak knyttet til elementer identifisert som potensielle problemer under de to foregående punktene.»

NOAH mener man ikke uten videre kan konkludere med at katter har en negativ rolle som frittgående dyr i et spesifikt miljø, selv om den er en predator. Tilstedeværelse av katt kan ha effekter som også gavner noen arter - med eller uten predasjon. Videre kan predasjon som negativ faktor bli overestimert av generaliseringer. Lynn et al. har konkrete forslag til hvordan man bør håndtere samspillet mellom katter og stedegen natur:³³ «First, those examining this issue on all sides can acknowledge that both the well-being of cats and the survival of threatened species are legitimate concerns. Second, cats, like any other predator, affect their ecological communities. Whether that impact is good or bad is a complex value judgment, not a scientific fact. Third, there is a need for a more rigorous approach to the study of cats. Such an approach must be mindful of the importance of ecological context and avoid the pitfalls of faulty reasoning. It also means resisting the siren call of a silver (lethal) bullet. There is no one-size-fits-all solution. Yet there are many options to consider. Protecting apex predators and their habitat is fundamental to enabling threatened species to coexist with cats. In some cases, people may choose to segregate domestic cats from vulnerable wildlife: for instance, with catios where cats can enjoy the outdoors while being kept apart from wildlife. In other cases, unhomed cats may be managed with trap-neuter-return programs and sanctuaries. Finally, contrary to the framing of some scientists and journalists, the dispute over cats is not primarily about the science. Rather, it evokes an ongoing debate over the ethics that ought to guide humanity's relationship with other animals and nature.”

Til tross for at det ikke kan hevdes at katter utgjør en økologisk fare generelt, mener NOAH at predasjon fra *eide* katter bør ses på som noe som bør reduseres, da det ikke er nødvendig for kattens velvære og liv, men skader byttedyrene. Dette også selv om byttedyrene skulle være i en forfatning hvor de også ellers ville ha dødd; det er bedre for en fugl som har kollidert i et vindu å bli plukket opp av et menneske og kanskje bli reddet. Studier viser at økt lek med katten reduserer jakten (på små pattedyr).³⁴ Dette kan tyde på at jaktadferd til dels er utløst av behov for aktivitet/resultat av kjedsomhet. Hjemløse katter har ikke dette behovet - de leker med hverandre som unge, og har ikke overskudd til å kjede seg da de må gjemme seg for farer, ha oversikt over territoriet m.m. Den samme studien viste at mat av høy kvalitet også reduserte jakten (av pattedyr og fugler). Også utelevende katter kan gis mat av høy kvalitet som del i omsorgsprogram (TNR). Tiltak som lek og mat av god kvalitet, eventuelt også «utstyr» (farget krage el.l.) som gjør katten mer synlig, samt positive tiltak for ville dyr, er noe katteeiere bør oppfordres til. NOAH mener det er et mål å få katteeiere til å redusere sin katts predasjon.

Videre er det uavhengig av katter, et mål å utforme miljøene i byer på en måte som gjør dem til gode alternative habitater for ville dyr - for eksempel rugehekkende fugler. NOAH mener det er et mål å utforme for eksempel bymiljøer/hager/parker/gårdsplasser med tanke på at mindre ville dyr skal kunne ha best mulige forhold.

Dette er ikke primært for å hindre katters predasjon, men det vil gjøre mindre dyr mindre sårbare for katters (og andres) predasjon når de må leve i miljøer hvor de co-habiterer med katter som for eksempel parker og hager. Dette er et viktig tiltak fordi det gavner fugler og andre dyr på flere måter, og skaper bevissthet rundt dyrenes behov for et helhetlig gunstig miljø, ikke bare har fokus på en faktor.

Det er også et generelt mål å redusere katteavl i Norge. Dette er først og fremst et mål for kattene selv - fordi det ikke er nok gode hjem, fordi mange fortsatt blir dumpet, fordi det finnes mange hjemløse katter som

³³ <https://www.ecowatch.com/cats-killing-wildlife-2646869888.html?rebellitem=5#rebellitem5>

³⁴ <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0960982220318960>

trenger hjem og fordi reproduserende kattepopulasjoner har flere helseutfordringer. Å stanse avl av katter er like viktig for eide katter som for hjemløse katter, fordi det er avl blant eide katter som fører til hjemløse katter og som trolig er den mest drivende faktoren for å rekruttere til hjemløs bestand. For hjemløse katter er det viktig å stanse avl, fordi kattungene stort sett dør - hvilket i seg selv er et dyrevernproblem som kan hindres. NOAH mener at det å få stanset avl hos eide så vel som hjemløse katter er svært viktig av dyrevernhensyn, og at midlene for å gjøre dette er forskrift med strenge restriksjoner på avl for eide katter, samt TNR-programmer for hjemløse katter.

NOAH vil for øvrig advare mot å forby katter å gå ute. Dette vil ikke ha støtte i befolkningen, og vil ikke etterlevs. Det vil kunne få dyrevernmessige svært negative konsekvenser. Imidlertid er det rimelig å ha forbud mot at usteriliserte/kastrerte katter går ute - imidlertid er det her først og fremst påbud om reproduksjonskontroll som er viktig. Dersom man får godkjenning til avl, vil ens dyr ikke kunne gå ute fritt - det er da viktig å kreve miljøforhold (for eksempel luftegård og lignende) for å sikre dyrevelferd for slike katter.

Dumping eller misting av katter er et dyrevernproblem for de enkelte kattene - selv om de ikke skulle være reproduserende. NOAH mener at krav om ID-merking – først og fremst et krav om at enhver som avler kattunger må ID-merke dem - kan være et grep for å unngå dumping, men er i det minste et grep for å unngå at savnede katter ikke gjenforenes med eier.

Eksistensen av eide, men vanskjøttede kattekolonier, er et stort dyrevernproblem. NOAH mener at forskrift med strenge restriksjoner på avl vil hindre at vanskjøttede kattekolonier oppstår - når avl er ulovlig uten at strenge krav er møtt, kan denne type kattehold stoppes ved første kull. En kombinasjon av omplassering og TNR vil være adekvat for mange slike situasjoner som allerede eksisterer.

Reelt hjemløse kattekolonier er først og fremst et dyrevelferdsproblem dersom de er reproduserende (pga stor ungedødelighet), og kan også lide dersom de ikke har en adekvat matkilde. Men det er ikke et dyrevernproblem i seg selv at en gruppe katter ikke har kontakt med mennesker. NOAH mener at reelt hjemløse kolonier må håndteres ved TNR-programmer som sikrer sterilisering, mattilgang og tilgang til ly. Dette er en metode som har vist å øke velferden for hjemløse katter, samtidig som det er effektivt for å på sikt redusere antallet katter i et område. Tiltakene er ikke minst gunstige for å heve katters status i samfunnet, og skape større omsorgs- og ansvarsfølelse overfor katter.

Et tiltak som ikke er forsvarlig eller effektivt er avliving av utegående (hjemløse) katter. Det er svært viktig å unngå dette tiltaket. Nedenfor kommenteres tiltakene ytterligere:

Avliving/skyting som tiltak er kontraproduktivt og uforsvarlig

Eide katter (som det er flest av i Norge) kan åpenbart ikke avlives. Avliving som tiltak, fra de som fremmer det, er dermed fremst ment å ramme hjemløse katter. NOAH vil advare om at dette - i tillegg til egentlig å være ulovlig i Norge - er et svært dårlig tiltak på flere måter.

Utelevende katter bør hjelpes av dyrevernmessige årsaker, og hjelpen innebære en kombinasjon av omplassering og TNR - at en gruppe katter steriliseres/kastreres og stelles for i samme område som de har revir. Avliving er ikke effektivt. Man har lenge visst at avliving av frittlevende kattekolonier ofte har en "vakum"-effekt - nye fertile katter kommer til fordi området er egnet for nettopp etablering av katter.³⁵ Etter kort tid er det like mange katter til stede, og avlivingsaksjonene blir en evig runddans som berører kattene for et godt liv og senker respekten for katter i samfunnet - uten å ha noen effekt på antall katter eller antall byttedyr.

³⁵ Killian, G et al. Management Strategies for Addressing Wildlife Disease Transmission: The Case for Fertility Control. Star Publication, Lincoln, NE: U.S.D.A National Wildlife Research Center, 2007.

Avlivingsaksjoner favoriserer dessuten "forvillet" adferd: Hvis jakt/skyting igangsettes i et område risikerer man at katter som nettopp er blitt hjemløse eller som er savnet av sine eiere, mister tilliten til mennesker og utvikler sky adferd. De skyeste kattene vil overleve og fortsette å formere seg.

Flere studier påpeker at avlivingsaksjoner er kortsiktige, og betinger en arbeidsintensiv kontinuerlig storskala dreping av katter.³⁶ Dette er i seg selv uønsket av dyrevernhensyn og av etiske hensyn - ikke minst i forhold til å øke respekten for katter i samfunnet. En studie viser imidlertid at ikke bare er avlivingsaksjonene kortsiktige - de bidrar med helt motsatt effekt; de øker antallet katter i et område.³⁷ Studien som viser dette er fra 2015 og utført av viltbiolog Billie Lazenby fra industridepartementet i Tasmania (Australia): Etter avlivingsaksjoner økte antallet katter med 75-211%. Ett år etter avlivingsaksjonen hadde det imidlertid stabilisert seg på samme antall dyr som tidligere. Forsøket ble utført nettopp for å undersøke effekt på kattens byttedyr. Effekten var som forventet ut i fra tallene, ikke positiv av å avlive katter. Forskerne anbefaler isteden manipulering av miljøet på en slik måte at byttedyr har flere gjemmesteder og får en fordel i forhold til predatorer.

En svært viktig og uønsket effekt av avlivingsaksjoner - særlig der de er intense og kontinuerlige - er den sterke negative effekten de har på respekt for katter. Katter blir sett på som «skadedyr» man ikke trenger å ta hensyn til, og økning i mishandling vil også være forventet. Det forverrer situasjonen hvor katter ses på som «lavstatus-dyr». Kattehat er et reelt problem, koblet til ønske om å utføre lidelsesfulle handlinger overfor katter. Et stempel som «skadedyr» vil legitimere denne type svært uønskede holdninger, og vil også kunne promotere dyrehat til flere arter. I litteraturen om vold mot dyr, og sammenhengen mellom vold mot dyr og vold mot mennesker, er det anerkjent at kattehat er en særlig utbredt form for dyrehat som fører til sadistiske handlinger.³⁸ NOAH har konkret og lang erfaring med å anmelde ulovlig dyremishandling – dyr som det kan knyttes «negative» egenskaper til blir fort ofre for sadistisk, ulovlig mishandling. I Norge per i dag er de to mest utsatte dyregruppene katter og måker (alle arter).

Reproduksjonskontroll er et viktig dyrevelferdstiltak

Av dyrevernhensyn for kattene selv og for å hindre hjemløshet, mener NOAH at det bør tas sikte på å redusere antall katter som fødes i fremtiden. En lavere populasjon av katter kan kun oppnås ved reproduksjonskontroll - kastrering og sterilisering.

NOAH mener effektiv reproduksjonskontroll kan oppnås ved følgende tiltak:

- Innføre forskrift om avl av familiedyr som; gjør det påbudt å sterilisere/kastrere katt med mindre man har særlig godkjenning til avl (og påbud om at alle katter som går ute skal være sterilisert/kastrert); gir hjemmel for å stanse/gi restriksjoner på avl for å hindre hjemløshet; pålegger oppdretter ID-merking av alle dyreunger. Mattilsynet er per i dag i en prosess med forskrifter om avl av hunder og ID-merking av hunder. NOAH har spilt inn det er et enda større behov for forskrift om særlig avl (men også ID-merking) av katter.
- Etablere forvaltningsmessig aksept for og politiske midler til gjennomføring av omsorgsprogram (TNR-program) for hjemløse katter. TNR fungerer for å på sikt redusere kattepopulasjonen og få en oversikt over dumpede/savnede katter. Dette er svært viktig, og NOAH håper VKMs rapport kan bidra til en økt anerkjennelse for dette viktige og nyttige verktøyet for å øke kattens status og engasjementet mot hjemløshet i samfunnet.
- Innføre forskrift om at det ikke er tillatt å avlive hjemløse dyr. Italia er eksempel på at en slik regel øker respekt for katter, gir økt dyrevelferd og er et insentiv for effektive tiltak (som TNR). Dersom det er tillatt å

³⁶ "Feral Cats: An Overview", Margaret R. Slater and Stephanie Shain (2005), in D.J. Salem & A.N. Rowan (Eds.), *The state of the Animals III: 2005* (pp. 43–53). Washington, D.C.: Humane Society Press.

³⁷ Salleh, A. Culling cats "may do more harm than good", 07.04.2015, abc.net.au/science/articles/2015/04/07/4203004.htm

³⁸ Lockwood, R. (2005)., "Cruelty toward cats: Changing perspectives. In D.J. Salem & A.N. Rowan (Eds.), *e state of the animals III: 2005* (pp. 15-26).", Washington, DC: Humane Society Press In D.J. Salem & A.N. Rowan (Eds.), *e state of the animals III: 2005* (pp. 15-26). Washington, DC: Humane Society Press.

avlive hjemløse dyr, vil trussel om avliving av katter alltid stamme en konstruktiv tilnærming til reduksjon av kattepopulasjonen. Som følge av avlivingsforbud, har Italia 30 års erfaring med TNR-programmer.

TNR-programmer for hjemløse katter - en viktig del av løsningen

NOAH bruker her begrepet TNR (Trap-Neuter-Release) om programmer som involverer vaksinerings og annen helsehjelp, samt omplassering av noen dyr - og monitorering med mat og ly etter aksjonen.

Noen av de første forsøkene på TNR i vestlige land var fra USA – og noen av disse ble evaluert av veterinærer. Levy et al (2003):³⁹ “A comprehensive long-term program of neutering followed by adoption or return to the resident colony can result in reduction of free-roaming cat populations in urban areas.”

Erfaring med TNR fra eksempelvis Roma, er at når kunnskap om programmet først ble allemannseie, ble hjemløse katter i langt større grad registrert og tatt tak i, og man har nå en oversikt over antallet dyr som få andre land har. Ettersom flere mennesker ønsket å hjelpe kattene ble flere registrert. Per 2018 blir få av de kattene som dør (naturlig) eller adopteres fra koloniene, «erstattet» med nye katter - i motsetning til før programmet startet da det var en kontinuerlig økning i antall katter. Imidlertid påpeker forskerne at økningen ved en ukontrollert kattebestand ikke er eksplosiv, da 90% av ungene døde av «naturlige» årsaker. Disse dødsfallene og lidelsen som de medfører, er nå eliminert. Toxoplasmose-forekomsten er også drastisk redusert. Resultatet av loven og TNR-programmene er fremfor alt «adoption of a more sensitive attitude toward cat welfare». Forskerne beskriver også at tiltak for å redusere kattepopulasjonen nå ikke lenger er et konfliktområde (siden det ikke handler om «liv og død» for kattene): «Therefore, with the implementation of laws, the management of non-owned urban cats has become part of the profession of veterinarians, biologists, ethologists and operators of the National Health Service. This has lowered the share of emotionality that influences professional decisions. A positive consequence is that the debate on animal management is less emotional (both in the pro-cat and anti-cat sense) because the guidelines are established by law.”⁴⁰

Schaffner et al (2019) gjennomgikk den nyeste forskningen på effekten av TNR og fant at: “Analyzing 23 years of cat census data and veterinary records for more than 2,500 cats (including 1,691 sterilization surgeries), Kreisler et al. documented a 55% decrease in the population of free-roaming cats in the Key Largo, Florida, community they studied, as well as improved welfare “as measured by increased average age of population and decreased retrovirus prevalence.” Natoli et al. provide an update to an often-cited 2006 article (5) with their examination of 30 years of data to investigate the impact of a series of Italian laws designed to protect free-roaming cats, the first of which was implemented in 1991. Since 1988, 1,878 colonies have been registered in Rome alone, 89 (4.7%) of which have been eliminated and another 204 (10.8%) of which are considered stable, as a result of ongoing TNVR efforts. Hamilton details the steps involved as Hillsborough County, Florida, adopted three related programs (spay/neuter vouchers; TNVR; and a shelter-based version of TNVR commonly known as return-to-field, or RTF) for reducing the number of cats entering its shelter system and increasing the number leaving alive. Over 12 years, feline intake decreased by 51% and the municipal shelter’s live-release rate reached 81.8% in 2017. Spehar and Wolf document the results of six large-scale U.S. shelter-based programs that integrated return-to-field (for “strays” brought to the shelter) and targeted TNVR, finding median reductions of 32% in feline intake and 83% in feline euthanasia. In addition, the authors report that the 72,970 cats enrolled were generally in good health, with only 0.5% euthanized due to serious health concerns.”⁴¹

³⁹ https://www.researchgate.net/publication/10955573_Evaluation_of_the_effect_of_a_long-term_trap-neuter-return_and_adoption_program_on_a_free-roaming_cat_population

⁴⁰ <https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fvets.2019.00031/full>

⁴¹ Schaffner JE, Wandersforde-Smith G, Wolf PJ, Levy J, Riley S and Farnworth MJ (2019) Editorial: Sustaining Innovation in Compassionate Free-Roaming Cat Management Across the Globe: A Decadal Reappraisal of the Practice and Promise of Trap-Neuter-Vaccinate-Return (TNVR). *Front. Vet. Sci.* 6:365.

De konkluderer med at: "As the articles compiled for this Research Topic illustrate, this body of literature has expanded considerably over the past decade, demonstrating TNVR's value as a tool for managing free-roaming cat populations."

En ny studie fra USA, evaluerte langvarige TNR-programmer i San Fransisco Bay i 2020 (Spehar og Wolf):⁴² «Substantial and sustained reductions in community cat populations associated with trap–neuter–return (TNR) programs have been documented in a variety of locations, including in the northeastern, midwestern, and southeastern United States, as well as Australia. The present study adds to this growing body of evidence by examining the impact of a TNR program on a population of community cats living on a two-mile section of a pedestrian trail adjacent to the San Francisco Bay. An initial population of 175 cats declined by 99.4% over the 16-year program period. Of the 258 total cats enrolled between 2004 and 2020, only one remained at the end of the program period. The results of the present study corroborate previous research findings.» Kattene i TNR-programmet ble gradvis adoptert, slik at programmet bidro som en avlastning til sentre for hjemløse dyr – men likevel med adopsjon som endepunkt for flere: "the absence of new kitten births (...) along with the removal of adoptable adult cats and kittens and limiting the abandonment of pet cats, appeared to be the main contributors to the sustained decline in the community cat population over time."

I Japan er TNR – og generelt kollektiv ivaretagelse av frittlevende katter i samfunnet – vanligere, og flere lokale myndigheter sponser slike programmer.⁴³ Mitsui et al (2020), Teikyo University of Science, evaluerte TNR-program i Tokyo, og fant at kattene i TNR-bydeler var friskere og at antallet var lavere, men at redusert rekruttering av nye katter er avhengig av at eide katter i samfunnet kastreres: «The community cats program (CCP), which includes trap–neuter–return activities, has been promoted in Japan to reduce the population of free-roaming cats without harmful effects on their welfare. To ascertain the effects of the CCP, a two-year survey of free-roaming cats was conducted in an area with CCP and another area without CCP in urban Tokyo, Japan. The estimated number of cats was lower in the CCP area than the non-CCP area (...) The proportion of cats with poor health was lower in the CCP area than the non-CCP area. These results suggest that the CCP may improve the welfare of free-roaming cats.»⁴⁴

Flere studier understreker altså at TNR-programmer, ikke overraskende, er effektive og bedrer kattens velferd. Imidlertid blir de mindre effektive dersom de «saboteres» ved at samfunnet rundt stadig dumper nye ukastrede katter. Kritikken mot TNR-programmer handler ofte om at de ikke er «perfekte» og ikke umiddelbart reduserer kattepopulasjonen. En umiddelbar reduksjon i lidelse blir det imidlertid ved å stoppe syklusen av kattunger som fødes og dør ute. Man må også huske på at avlivingsprogrammer slett ikke er effektive, men i enda større grad enn TNR krever en «kontinuerlig, intensiv innsats» (med da med å drepe katter og ikke hjelpe katter). En kontinuerlig, intensiv «innsats» for å drepe katter vil selvsagt ikke heve kattens status eller på lang sikt føre til at folk respekterer kattene mer (og ikke dumper dem), mens en kontinuerlig innsats for å hjelpe og stelle for katter i et samfunn, nettopp vil ha denne ønskede effekten.

TNR-programmer trenger heller ikke å være 100% vellykkede for å ha effekt: Jones & Downs (2011) analyserte kattekolonier på fem universiteter i Sør-Afrikapopulasjonen, og fant at populasjonen stabiliserte seg ved bare 55% kastrert populasjon, ved 100% kastrering ville populasjonen halveres over fem år, mens ved ingen kastrering ville populasjonen doubles.⁴⁵

En viktig måte å se TNR på er som et supplement til hjelpesentre for katter: Noen katter blir ikke mer egnet for adopsjon i et bur på et hjelpesenter, men kan over tid bli mer egnet for adopsjon ved å inngå i et TNR-

⁴² <https://www.mdpi.com/2076-2615/10/11/2089>

⁴³ Yoshinori Eki, "How Tokyo Stray Cats Live: What to Know Before Taking One Home", Tokyo Business Today (2015)

⁴⁴ <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC7143609/>

⁴⁵ Jones, A. and C. Downs. "Managing feral cats on a university's campuses: How many are there and is sterilization having an effect?", Journal of Applied Animal Welfare Science 14 no. 4 (2011): 304-320.

program (som inkluderer tilsyn). Også katter som er tammere kan inngå i TNR-program som et skritt mot adopsjon. Dersom det ikke er plass til hjemløse katter på et hjelpesenter, er det ikke fornuftig å bare la dem være – men tvert imot å kastre for å hindre tilskudd, og monitorere og stelle dem der de er. Ofte blir kolonier allerede matet, og har selv søkt ly for eksempel på en gård. Å organisere mer ordnede og helsefremmende forhold for kattene ute, er en god mellomløsning til å ta alle kattene inn i sentre. Edinboro et al (2016) beskriver hvordan et hjelpesenter igangsatte et TNR-program som supplement: “Number of cats admitted to the shelter each year decreased significantly over 8 years; beginning in 2010, duration of stay decreased. Proportion of cats euthanized decreased from 66.6% (28,976/43,517) in the pre-SNR period to 34.9% (11,999/34,380) in the post-SNR period (...) With implementation of the SNR program and a new treatment policy for cats with URI (upper respiratory infection), more cats received treatment with less medication, yielding cost savings. Initiation of the SNR program was associated with a decreased number of cats admitted to the shelter and a lower proportion euthanized. With increased resources to care for cats with URI and changes in the URI treatment protocol, fewer cats were euthanized for URI and more cats were treated at lower cost and with a briefer shelter stay.”⁴⁶

NOAHs erfaringer

NOAH har erfaringer med særlig to aspekter når det gjelder katter; 1) TNR-programmer, inkludert veterinærmedisin og omplassering, 2) Anmeldelser av mishandling av katter. Vi har også erfaring med ville dyr og utfordringene for disse – men kommenterer ikke dette videre her.

NOAH anmelder hvert år en rekke saker om sadistisk mishandling og dreping av katter. Vi er også involvert i saker om vanskjøtsel (som gjerne også handler om ukontrollert avl). NOAH mener myndighetene ikke har en god protokoll for å hindre og/eller behandle vanskjøtselssaker – og at dette primært bunner i dårlige regler. Forskrifter for avl, men kastreringspåbud, vil hindre mange dyretragedier. Per nå går Mattilsynet dessverre ofte først inn i saken for å avlive dyrene – uten å hindre at tragedien bygger seg opp på nytt. Når det gjelder sadistisk mishandling er dette et reelt problem. NOAH mener dette har sammenheng med dårlige holdninger til katter, og blir forverret ved å stemple katter som «skadedyr», «onde», «fremmede» etc. Det er svært viktig at ikke tiltak for å hindre predasjon fra katter, øker dårlige holdninger og hat til katter. Å fokusere på avlving av katter vil nettopp ha denne svært uheldige effekten, og NOAH vil ikke nøle med å slå fast at dette vil føre til mer mishandling av katter. Dette er effekter vi er sikre på og har sett gjentatte ganger overfor flere dyrearter – i tillegg til at den vitenskapelige litteraturen støtter en sammenheng mellom lav status/negative karakteristikk for dyr og mishandling.

NOAHs konkrete erfaringer med TNR-programmer er at disse er fullt mulige å gjennomføre i Norge, og at det med rett personell med kunnskap om og omsorg for katter, er mulig med 100% kastrering (altså å få tak i alle dyrene over tid). Med en positiv holdning til TNR er det NOAHs mening at man vil få flere som er villige til å ta seg av katter på denne måten. Ofte er mange i et nabolag positive til og har omsorg for kattegrupper som lever i nærheten. Man kan selvsagt også se dårlige holdninger og negativitet til katter i slike situasjoner, men dersom TNR blir en metode som også fremmes av myndighetene, vil de menneskene i nærmiljøet som bryr seg om kattene (og det er alltid noen) få en nødvendig moralsk støtte som vil øke aksepten i lokalsamfunnet.

NOAHs erfaring sammenfaller med litteraturen i at det er lite behov for avlving eller sykdomsbehandling av katter som er «reelt» utelevende, men disse er i mindretall. Kolonier som er delvis eide (altså vanskjøtsel) er i flertall, og her er det ofte mye behov for veterinærmedisinsk innsats. Ikke desto mindre har alle de syke kattene NOAH har tatt hånd om latt seg behandle, med unntak av noen kroniske sykdommer hos eldre dyr (som da blir tatt inn og omplassert). Ved å etablere omsorgsprogram har NOAH ved enkelttilfeller hjulpet Mattilsynet med å varig løse dyrevernsaker som tidligere hadde pågått over mange år. NOAH har også hindret start på koloni ved å informere om og bidra til mini-omsorgsprogrammer hos privatpersoner (en eller to katter med unger). I slike tilfeller ender det gjerne etter hvert med at dyrene adopteres i regi av

⁴⁶ <http://avmajournals.avma.org/doi/pdf/10.2460/javma.248.3.298>

initiativtager, og noen blir rett og slett værende som initiativtagers egen katter. Men man skal huske på at enhver stor koloni faktisk bare starter med en gravid katt.

NOAH ser TNR/omsorgsprogrammer som en av to essensielle brikker i å løse problemet med hjemløse katter – som supplement til hjelpesentre, som strakstiltak for å hindre populasjonsøkning og reproduksjon og dermed bedre kattens velferd, som strakstiltak i pågående dyrevernsaker, som utdanning av samfunnet i forhold til at hjemløse katter skal hjelpes, noe som vil øke deres status. Den andre essensielle brikken er forskrifter som regulerer avl av katter, og som krever kastrering for de fleste kattehold. Med denne typen forskrifter vil Mattilsynet kunne agere annerledes enn de i dag gjør – per i dag mener NOAH Mattilsynets håndtering av vanskjøtsel av katter og ukontrollert avl er kontraproduktiv, bidrar til senket status for katter og risikerer å gjøre problemet verre.

Vennlig hilsen

NOAH - for dyrs rettigheter
v/

Siri Martinsen, veterinær og leder